

ANADOLU KÜLTÜR MOZAIĞI ve TÜRK HALK DANSLARI

Kültür Mozaïği ve Türk Halk Dansları

- Kültür mozaïği
- Sanat ve Sanat içerisinde halk danslarının yeri
- Halkbilimi (Folklor)
- Halk danslarımızın tarihçesi, Ülkemiz ve kültürünün tanıtımındaki önemi
- Dansların çıkış noktaları, doğa olayları ve hayvan taklitlemeleri
- Köçek ve çengi
- Halk danslarımızın bölümlenmesi
- Halk Danslarımıza eşlik eden halk çalgıları
- Devlet Halk Dansları Topluluğunun halk danslarımızın gelişimindeki önemi
- Halk danslarında sahne düzenlemeleri ve Koreografi
- Atatürk'ün halkbilimine ve halk danslarımıza bakışı

Anadolu coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca Asya, Avrupa, Afrika, Mısır ve Mezopotamya kültür yollarının kesiştiği bir merkez olmuştur. Dokuz yüz yıl önce Anadolu'ya akıp gelen insan dalgaları, kendilerine özgü inanışlarını törelerini, geleneklerini, sanatlarını da beraberlerinde getirdiler. Binlerce yıldır çeşitli toplumlara "Vatan" olan Anadolu'da her uygarlık, kendisinden sonra gelenlere bir şeyler bırakarak ya göç etmiş ya da burada kalarak sonradan katılanların kültür potasında yeniden biçimlenerek yeni haline dönüşmüştür. Kùltürler birbirleri içinde eriyip kaybolmamışlar, kaynaşmışlardır. Anadolu'da yaşamış olan uygarlıklar birbirlerini yok etmemiş, her kùltür bir diğerkùltüre yaşam şansı vermiştir. Bu nedenle Anadolu kùltür miraslarını kendisinden sonraki kuşaklara aktarabilmiştir. Bunlardan bazıları aynen saklanmış bazıları da Anadolu kùltüründe yeni bir oluşumla yeniden şekillenmiştir.

Halk kùltürü ürünleri bir milletin milli kimliğini belirten, oluştukları toplumun ortak kabullerini alarak kendilerine özgü gelenek yaratırlar.

Türkiye folklorunun coğrafi konumu ve tarihsel bağlarıyla kendine özgü bir durumu vardır. Anadolu tarih boyunca göçlerin, çeşitli kùltürlerin, savaşların, ticaret yollarının üzerinde otuzun üstünde devletin kurulduğu bir yerdir.

Anadolu kültürüne bu zenginliğin oluşmasında etkili olan unsurlar :

1. Orta Asya Dinleri

- a)Eski Türk Dini (Gök-Tanrı Dini / Hun Dini)
- b)Şamanizm
- c)Budizm
- d)Taoizm
- e)Manihaizm
- f)Zerdüştlük (Mazdeizm)
- g)Konfüçyüsçülük

2. Anadolu Uygarlıkları (Hitit, Frigya, Lidya, İyon Gelenekleri)

3. Eski Mısır ve Yunan Gelenekleri

4. Mitraizm

5. Mezopotamya Gelenekleri (Sümer, Babil)

6. Roma Gelenekleri

7. Musevilik

8. Hristiyanlık

9. Eski Arap Sami Gelenekleri

10.İslamiyet

11.Sufizm ve diğer İslami Batını Gelenekler

**SANAT VE HALK
DANSLARININ
SANAT İÇİNDEKİ
YERİ**

SANAT NEDİR

Günümüzde, insanların karşı karşıya kaldığı psiko-sosyal sorunlara çözüm olabilecek alanlardan biri de sanattır. İnsan duyarlığının karmaşık ürünleri olan ve daima insan özgürlüğünün hakkını arayan sanat eserleri, bazı kalıpları sürekli olarak zorlayıp aşar, onların nitelik olarak daha üstün ve yoğun yeni seviyelere ulaşmasını sağlar.

Karmaşık yapısını, ilgili olduğu pek çok kavramı bir yana bırakıp, sanatı "insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç" olarak kabul edebiliriz.

SANAT VE DANS

Sanat; duygu ve düşünce arasındaki karşılıklı iç içe geçmiş bağlantıyı vurgular. Sanatın işitsel yanını kapsayan müzik, görsel yanını kapsayan dans önemli iki objeyi sergiler.

Müzik ve dans birbirleri ile bütünlük içinde yer alırlar. Müzik; doğrudan doğruya duyum ve bilinçle ilgili olarak beyni etkiler ki bu etkileşim fizyolojik ve psikolojik olarak hareketlerin bedensel yansıması ile dansa dönüşür. Dans sanatı, sürekli gelişen ve çok geniş boyutları içine alan evrensel bir sanattır. Bunun içindir ki alternatif tanımlarla dansı tanımlayabiliriz.

HALK BİLİMİ (FOLKLOR)

Folklor sözü İngilizce "folk" ve "lore" sözcüklerinden oluşmuştur. Folk "halk", lore ise "bilim, bilgi" anlamına gelir. Bu nedenle Türkçe'de Folklor terimi "Halk Bilimi" sözüyle de karşılanmıştır. Folklor terimini ilk olarak 1846 yılında kullanan İngiliz William J. Thoms'dur.

Folklor genelde Halk Dansları ile eşanlamlıymış gibi kullanılır. Ancak Ülkemizde yapılan halk danslarıyla ilgili çalışmalar sırasında, tüm kurum ve kuruluşlarda, bilgi eksikliğinden düşülen önemli bir hata vardır ki düzeltilmesi gereken bu hata halk danslarının yerine "folklor" kelimesinin kullanılmasıdır. Yani Folklor dans etmek değildir.

Halk Bilimi, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alanlardaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemlerle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada bir bireşime vardırmayı amaçlayan bir bilim dalıdır.

HALK DANSLARIMIZIN TARİHÇESİ, ÜLKEMİZ ve KÜLTÜRÜNÜN TANITIMINDAKİ ÖNEMİ

Türkiye'de Folklor çalışmaları, Batı ülkelerine nazaran geç başlamıştır. Bazı araştırmacılar, Folklorun bir bilim olduğundan habersiz, bazı veriler elde edip, bunları bazı dergilerde yayımlamışlardır. Başlangıçta daha çok Folklorun ne olduğu üzerine açıklamalar içeren yazılar yazılmıştır. Ziya Gökalp, Halka Doğru adlı dergide "Halk Medeniyeti-I" başlıklı yazısında Folklor terimine karşılık olarak "Halkiyat" terimini (1913) kullanmıştır.

Cumhuriyet dönemine kadar folklor konusundaki çalışmalar, daha çok kişisel ve dağınık görünümündedir. 1927 yılında Ankara'da "Anadolu Halk Bilgisi Derneği" daha sonra da "Türk Halk Bilgisi Derneği" adını alan dernek, Türk Halk Bilimine dönük çalışmaları başlatan ilk örgüttür. 1932 yılında kurulan Halkevleri kültürün araştırılması, incelenmesi, yaygınlaştırılması ve halkla kaynaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Türk Dil Kurumu da Halk Ağzından Derleme Dergileri, Derleme ve Tarama sözlükleriyle dil konusunda Halk Bilimine katkıda bulunan kurumlar arasındadır.

Ülkemizde, çeşitli tarihlerde Halk Bilimiyle doğrudan ilgili kongre, seminer ve danışma toplantıları düzenlenmiş ve bu çalışmalar devam ettirilmiştir. Bunların kimileri derneklerin girişimiyle, kimileri de devletin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Halk Bilim alanında hizmet vermektedir. (Günümüzdeki adı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü)

Halk dansları çalışmalarında yöntem konu, kadro alan gibi kuramsal bilgiler yanında araştırma, inceleme, derleme ve gösteri gibi uygulamalarla da karşılaşılmaktadır. Bu bakımdan başlangıçtan zamanımıza kadar olan çalışmalarda sık sık değişik konulara öncelik verildiği görülmektedir.

Türkiye'de halk dansları ile ilgili ilk yazı 1900 yılında Rıza Tevfik (Blk başı) tarafından yazılmıştır. "Raks" başlığını taşıyan bu yazıda halk dansları üzerine bugün bile aktüalitesini kaybetmeyen konulara değinilmiş, önemli bilgilere yer verilmiştir. Bu nedenle de bu yazı Türkiye'deki halk dansları ile ilgili çalışmaların başlangıcı olarak kabul edilebilir. " Raks hakkında" adlı bu yazıdan sonra, halk dansları 1917 tarihinde okullarımıza girmiş ve öğretilen ilk dansta "Zeybek" olmuştur. Bu zeybeğe "Tarcan" zeybeği denmesinin nedeni de Selim Sırrı Tarcan tarafından derlenmiş olmasıdır.

1929 yılında halk dansları ilk kez filme saptandı. İleriyi iyi gören halkbilimcilerimizde Yusuf Ziya Demircioğlu, Mahmut Ragıp Gazimihal, Ferruh Arsunar ve Abdülkadir İnan'dan kurulu bir ekip sinema operatörü aracılığı ile Trabzon, Rize, Erzincan ve Erzurum halk danslarını İstanbul Konservatuvarı adına filme aldılar. Bu olayın önemli olmasının nedeni ise, halk danslarının bundan kırk yıl sonra bilimsel nitelikli olarak ilme alınabilmesidir.

Halk dansları 1932 yılında kurulan Halkevlerinde kendini gösterme fırsatı buldu. Dağınık bir biçimde yapılan çalışmalar düzenli, bilinçli bir şekilde yapılmaya başlanarak tüm yurt düzeyine yayıldı. Tüm illerde halk dansları toplulukları kuruldu. Ankara başta olmak üzere festivaller düzenlenmeye başlandı.

Günümüzde ise Halk Dansları ile ilgili çalışma, araştırma, derleme ve gösteriler çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Cumhuriyet döneminde Halkevleriyle başlayan ve giderek büyük kentlerde Okul, Dernek, Kulüp ve topluluklarca sürdürülen Halk dansları çalışmalarına; Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Köy İşleri Bakanlığı ve Dış İşleri Bakanlığına bağlı çeşitli kuruluşlar katılmıştır. 1966 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde "Milli Folklor Enstitüsü" kurulmuş olup daha sonra Kültür Bakanlığına bağlı "Milli Folklor Araştırma Dairesi" ne (M.İ.F.A.D) dönüştürülmüştür. Turizm bakanlığı bünyesinde "Devlet Halk Dansları Topluluğu" oluşturulup, Gençlik Ve Spor Bakanlığına bağlı İzcilik ve Boş Zamanları Değerlendirme Genel Müdürlüğünde Halk Oyunları Şubesi kurulmuştur. 1970 yılından sonra Turizm ve Tanıtma Bakanlığı halk dansları ekiplerini yurt dışı uluslar arası gösterilere göndermeye başladı.

1984 yılında İ.T.Ü'de Türk Musikîsi Devlet Konservatuvarı'nda Türk Halk Oyunları Bölümü açılmıştır. Daha sonraları Ege, Gaziantep, Sakarya Üniversitelerinde Devlet Türk Musikîsi Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümleri açılmıştır.. Dolayısıyla, Halk Danslarımız üniversitelerimiz bünyesinde bilimsel metot-tekniklerle öğretilmeye başlanmıştır

1974 yılında Devlet Halk Dansları Topluluğu kurulmuştur. Bu topluluğun kurulması, 2908 sayılı kanuna göre kurulmuş olan folklor konulu dernekleriniz açısından önem taşımıştır. Devlet Halk Dansları Topluluğu'nun yaptığı sahne düzenlemeleri kurum ve kuruluşlara örnek olmuştur.

1967 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nca, Halk Oyunları Yarışmalarının tekrar başlatılmış olması da, bu dönemdeki halk oyunlarımızın adına önemli olaylardan biridir. Bu yarışmayı takiben Milliyet Gazetesi de lise ve dengi okullar arası halk oyunları yarışması yapmaya başlamıştır. 1978 yılında da Gençlik ve Spor Bakanlığı, dernek, kurum ve kuruluşlar, üniversitelerarası halk oyunları yarışmaları düzenlenmiştir. Daha sonraki yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü halk oyunları ile ilgili yarışmaları yapmaya devam eden devlet kuruluşları olmuştur.

TRABZON YÖRESİ BIÇAK HORONU

İLKÖĞRETİM
ORTAÖĞRETİM
ÜNİVERSİTELER
HALKEĞİTİM MERKEZLERİ
YURTKUR
MAHALLİ DERNEKLER

KOMPLE NİTELİKLİ DERNEKLER arasında gerek devlet kurumları gerek özel sektör işbirliği ile her yıl yarışmalar düzenlenmektedir. Halk Danslarımızın disipline edilmesi açısından bu yarışmaların katkıları oldukça fazladır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Türk Halk Oyunları Federasyonu yarışmalar düzenleyen kurumlardır.

HALK OYUNLARI KONSERVATUARLARI ve MERKEZLER

İzmir Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
Türk Halk Oyunları Bölümü,
İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
Türk Halk Oyunları Bölümü,
Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
Türk Halk Oyunları Bölümü,
Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Türk Halk Oyunları Bölümü,
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Halkbilim Bölümü,
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı,
Birçok Üniversitede Halk Bilim Araştırma Merkezleri bulunmaktadır.

Dolayısıyla Halk Bilimi ve Halk Dansları alanında bilimsel teknik ve metotlarla eğitim verilmektedir.

Türkiye halk dansları yönüyle çok zengindir. Danslarımızın turizm sektöründe değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Ancak; birçok güzel uygulamaların yanı sıra gelişmiş, özünden sapmış, halk danslarıyla hiç alakası olmayan gösterilere de ne yazık ki sık sık rastlıyoruz. Turizmle halk danslarının iki temel ilişkisi bulunmaktadır. Bunlar yurtdışı festival vb. gösterilerle yurtiçinde gerçekleştirilen gösterilerdir.

Yurtdışı gösterileri Ülkemizin ve kültürümüzün tanıtımı açısından gençlerin yurtdışına çıkışlarını sağlaması ile aynı zamanda Türk insanının da tanıtılması yönüyle çok olumludur. Profesyonel toplulukların yanı sıra amatör topluluklar da ciddi çalışmalarla ülkemizi ve kültürümüzü çok iyi temsil ederek tanıtılmaktadır.

Yurtiçinde özellikle yabancı turistlerin geldiği tatil ve öğrenim yerlerinde gerçekleştirilen halk dansları gösterileri tanıtım sağlaması yönüyle Türk kültürüne ve turizmine hizmet etmektedir.

DANSLARIN ÇIKIŞ NOKTALARI, DOĞA OLAYLARI VE HAYVAN TAKLİTLEMELERİ

İlk insandan günümüze kadar insanoğlu kendini anlatma ihtiyacı içinde olmuştur. Bu ihtiyaç zamanla onu geliştirmeye aramaya gözlemlemeye itmiştir. Dansın ilk formları da insanoğlunun bu anlatma isteği üzerine ortaya çıkmıştır. Neolitik çağ insanları yani ilk insanlar tasvir ve dil özellikleri gelişmeden, avlayacağı hayvanın neye benzediğini, nasıl hareket ettiğini, nasıl koştuğunu veya nasıl dövuştüğünü diğer kabile üyelerine anlatmak için hayvanı taklit etme yoluna gitmiştir. Onun gibi bağırmış, onun gibi zıplamış, dönmüş, koşturmuş, bacaklarını kollarını pençe gibi tasvir etmeye çalışmış. Tabi sadece hayvan öykünmeleri değil diğer doğa olayları da insanoğlunda hayretler uyandırmaya başlamış. Gökyüzünün sesleri, ağlaması, ya da insanoğluna kızıp ateşi yollaması, uzun kuraklık sonrası birden yine suyu göndermesi ya da büyük bir rüzgarla her şeyi süpürmesi insanın onu anlamaya ve anlatmaya itmiştir. Gökyüzü ona su verdiğinde nasıl sevindiğini, ateşi gönderdiğinde nasıl korktuğunu, rüzgarın gücünü görüp nasıl şaşırdığını taklitle anlatmaya çalışmıştır. Yani dans insanın kendini anlatma ve aktarma isteği ile ortaya çıkmıştır.,

Zamanla formlar ortaya çıkmış insanlar bu formları yorumlamaya başlamıştır. Dini ayinler, eski çağ tapınışları tanrıya ulaşma onunla iletişim kurma yolları da dans formlarıyla bütünleştirilmiştir. Antik çağda ki bir rahibin kollarını yukarı kaldırıp döne döne tanrılara yakarması yardım istemesi ya da daha yakın bir örnekle Orta Asya da ki bir şamanın hasta biri için ateşin etrafında dönerek tanrıdan yardım istemesi ve bunların diğer insanlar tarafından betimlenmeleri zamanla dansın ilk formlarını oluşturmuştur.

Bu zamandan sonra insanoğlu kendini üzen veya sevindiren her olay için duygularını dansla anlatmaya başlamıştır.

Anadolu halk danslarının büyük bir bölümü taklitli, dramatik yapılı danslardır. Bu nitelikli danslar doğa olaylarını, günlük yaşamı, kadın erkek ilişkilerini, vuruşmaları, hayvanları taklide dayanır.

Hayvan taklitli danslara bakacak olursak Anadolu insanı uzaktan izlediği bir kartalın tilkiyi nasıl avladığını, avını diğer kartallardan nasıl koruduğunu, diğer insanlara kartalı taklit ederek anlatmış, onun gibi kanat çırpmış, onun gibi avının etrafında dönmüştür.

ADIYAMAN

Doğa taklitli danslara örnek verecek olursak ÇORUH Nehrini yatağında sakın sakın akarken birden bire hızla ve coşkuyla akması Artvin yöresi danslarına konu olmuştur

Savaş konulu danslarda ise Osmanlı Ordusu askerleri Bursa alınırken Bizans askerlerinin moralini bozmak, onlara göz dağı vermek amacıyla kılıç ve kalkanlarını birbirine vurarak Bursa Kalesi dışında ikişerli, dörderli ve daha kalabalık gruplar halinde karşılıklı olarak Kılıç-Kalkanları ile oynamaya başlamışlardır. Ellerinde bulunan kılıç ve kalkanları birbirine vurarak çıkardıkları gürültüyü zamanla ritim haline getirmişler ve bu ritim eşliğinde silahlı eğitim hareketine benzer hareketler geliştirmişlerdir.

KÖÇEK VE ÇENĞİ

Eski devirlerde çalgı ile raks eden erkelere "kek" derlerdi. Kek oynatmak da yakın zamanlara kadar zevk ve sefahat erbabının başlıca seyirlerinden birini teşkil ederdi.

Kek olmak, kolay bir iç değildi Bir kek, aylarca ustaya ıracılık ederek ve birlikte taklitleşmelerle yetişirdi. Bu müddet içinde raksın eşitleri ile seyircilere hoş görünmek sanatını renirdi. Büyük merkezlerde eski dönem zevk ve eğlence vasıtalarından biri de "engiler" idi.

engiler de tıpkı kekler gibi muhtelif kollardan oluşmaktaydı. Bu kolları kuran iç başlara "kolbaşı" denilirdi. Keklik gibi engilik de kolay bir iç değildi. Kadın toplantılarında da engiler oynardı.

ÇENGI

HALK DANSLARIMIZIN BÖLÜMLENMESİ

ZEYBEK :

Zeybek oyunları tek kişi tarafından oynandığı gibi teklerden oluşan bir daire halinde de oynanmaktadır. Zeybek oyunları, toplu olarak oynandığı zaman oyuncuların birbirlerine tutunmadan oynadıkları danslardır.

Bu oyun türüne Ege Bölgesinde rastlanır Aydın, İzmir, Muğla, Denizli, Bilecik, Eskişehir, Kütahya, Çanakkale, Kastamonu, Uşak, Manisa, Balıkesir , Burdur ...

Bağlama, cura, davul, zurna, darbuka, tef veya zilli maşa da kullanılır.

HALAY :

Toplu, düz dizi biçiminde ve oyuncuların birbirine tutunarak oynadığı oyun türüdür. Doğu, güneydoğu ve Orta Anadolu'da davul zurna eşliğinde oynanır.

Bitlis, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Erzurum, Erzincan, Sivas, Mardin, Muş, Çorum, Siirt, Hatay, Tokat, Şanlıurfa...

Dilli Kaval, Dilsiz Kaval, Def, Darbuka'da kullanılan halk çalgılarıdır.

HORON :

Oyuncuların dizi biçiminde birbirine tutunarak oynadığı oyunlardır. Doğa yapısının sert ve dağlık oluşu, denizinin ve havasının kararsızlığı horon oyunlarında göze çarpar.

Doğu Karadeniz kıyılarında Tulum, kemençe veya davul zurna eşliğinde icra edilir. (Trabzon, Giresun, Artvin, Ordu, Rize)

Akordeon, Garmon, Dilli ve Dilsiz Kaval, Tulum, Bağlama da kullanılan halk çalgılarıdır.

BAR :

Toplu olarak ve genellikle düz dizi ya da yarım ay biçiminde, oyuncuların birbirlerine tutunarak oynadıkları disiplinli grup oyunlarına bar denir. Genellikle Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde icra edilen bir oyun türüdür.

Erzurum, Kars, Ağrı, Artvin, Gümüşhane, Bayburt, Erzincan...

Ana enstrümanları davul, zurna ve kavaldır. Daha sonra klarnet kadın barlarına ilave edilmiştir.

HORA :

Bu oyun Bar ve Halaylar gibi el ele ya da kol kola tutuşularak disiplinli bir biçimde ve dizi halinde oynanmaktadır. Genellikle Trakya'da, kısmen de Marmara'nın doğu ve gúneyinde görúlen bir oyun türüdür.

Edirne, Kırklareli, Tekirdağ...

Kaba Zurna ve Davul kullanılan halk algılarıdır.

KARŞILAMA :

Karşılama iki kişinin karşılıklı durarak oynadıkları bir oyun biçimidir. Çiftlerin karşılıklı olarak toplanmalarıyla bir grup halinde de oynanmaktadır.

Genellikle Trakya'da, kısmen de Marmara'nın doğu ve güneyinde görülen bir oyun türüdür.

Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, İzmit, Adapazarı, Çanakkale, Bursa, Bilecik...

KAŞIK :

Ellerinde ritim aracı olarak tahta kaşıklar bulundururlar. Güney Anadolu'nun Akdeniz'e uzanan kesimleri genellikle kaşıklı oyunlar bölgesi olarak gösterilir.

Eskişehir , Afyon, Kütahya, Bilecik, Kırşehir, Konya, Mersin, Antalya, Bolu, Bursa...

Kullanılan çalgılar ise bağlama ve klarnettir.

SİLİFKE

TEKE :

Bu tür de Türkiye'nin batı ve güney bölgelerinde oynanır. El ele tutuşmadan toplu olarak oynanan oyunlardır.

Burdur, Antalya, Isparta, Alanya...

BENGI :

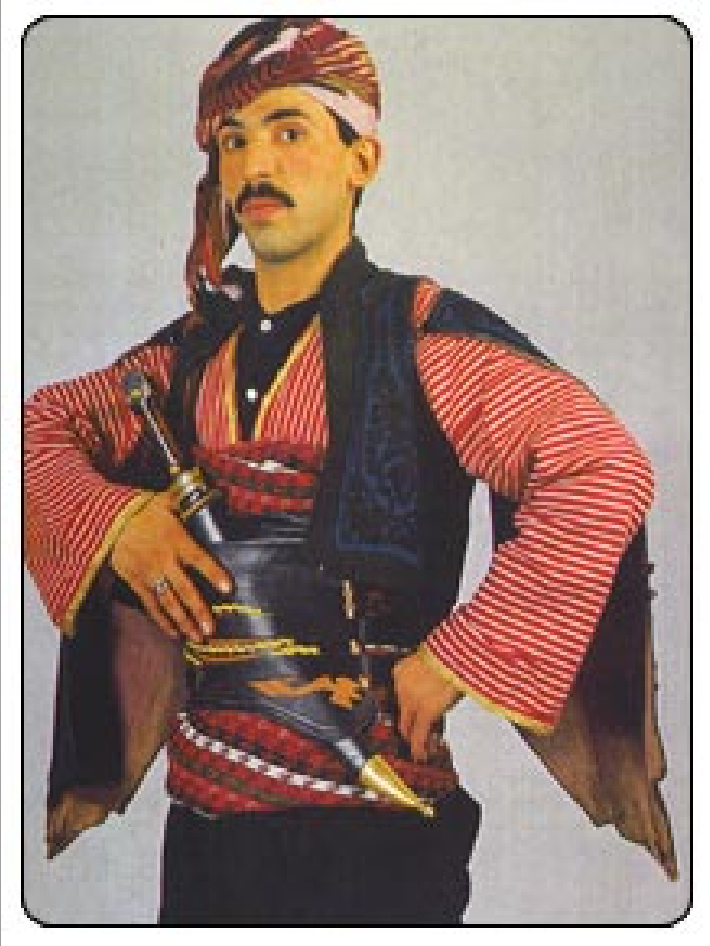
Marmara Bölgesinin
güneyinde genellikle
Balıkesir dolaylarında
görülen bir oyun türüdür.

Balıkesir, Manisa,
Bursa, Çanakkale..

MENGI:

Ege bölgesi ve
Akdeniz Bölgesinin bazı
illerinde bu oyun türüne
rastlamak mümkündür.

SEĞMEN ZEYBEĞİ :

Davul ve Zurnayla oynanması nedeniyle yörede oynanan diğer zeybeklerden farklı olan Seğmen Zeybeği iki ya da üç kişiyle, düğünlerde düzenlenen seğmen alayının önündeki efelerce oynanır.

Bağlama, cura ve bağlama da kullanılmaktadır.

KILIÇ-KALKAN:

Osmanlı ordusu savaş sahnelerinin yansıtıldığı kılıç-kalkan oyunu, müziksiz oynanır. Oyuncuların ayak ve diz vuruşlarıyla çıkardığı sesler, müziğin ve ritmin yerini tutar.

Kılıç-Kalkan; 8 - 10 veya daha fazla kimse arasında iki ekip hâlinde oynanır. Oyunda önce askere çağrılanların uğurlama ve karşılama merasimi, sonra oyuncular tarafından halka oluşturularak yemin merasimi canlandırılır. Daha sonra iki ekip kılıç-kalkan çarpışması yapar. Gösteri; mütareke oyunu, başa-vuruş cengi, kılıçların birbirlerine atılması ile devam eder. Oyuncuların hep bir ağızdan bağırması ve kılıçları havada sallaması ile sahne kapanır.

ÇİFTETELLİ

Türkiye'nin her yerinde düğünlerde, eğlencelerde bayan ve erkeklerin ayrı ayrı veya hep beraber karşılıklı oynadıkları en yaygın dans türü diyebiliriz.

KÖY SEYİRLİK OYUNLARI

"Köylü Tiyatrosu" adı ile de bilinen köy seyirlik oyunları düğünlerde, bayramlarda ya da yılın belirli günlerinde köylülerimizin genellikle "oyun yapma", "oyun çıkarma" adı altında bereket bolluk, sağlık ve yeni yılı karşılamak amacıyla oynadığı törensel içerikli oyunlardır.

Köy Seyirlik Oyunları, ilkel bir tiyatro örneğidir. Sanat kaygısından çok toplumsal ve dinsel açıdan işlevseldir.

Köy Seyirlik Oyunları günlük yaşamı taklit eden (kalaycı, berber, çift sürme vb.), hayvanları taklit eden (deve, ayı, tilki, kartal vb.), mevsim değişiklikleri, yıl değişimleri amacıyla oynanan oyunlar (köse gelin), bolluk ve berekete dönük oynanan oyunlar, (saya gezme, koç katımı törenleri, cemaal oyunu vb.), yağmur yağdırmak için oynanan oyunlar (çömçe gelin vb.) oluşturur.

AŞIK - MAŞUK

HALK
DANSLARIMIZA
EŞLİK EDEN
HALK ÇALGILARI

ZURNA

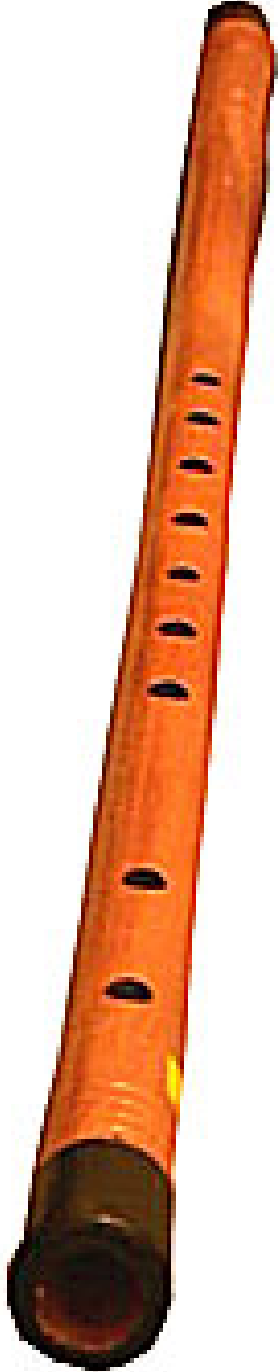
Direk üflemeli çalgıların en yaygın ve hemen hemen en sevileni olan zurna ailesi, davul ile ayrılmaz bir bütün gibidir.

Eski Türklerin ''zurna'' adlı bir çalgıyı kullandıkları bilinirdi. Zurnanın yapımında kullanılan en makbul ağaç erik ağacıdır. Bunu yanında kiraz ve zerdali'den de yapılır.

Altı tane st ve bir tane alt delikte toplam 7 delik bulunur. Ayrıca zurnanın n ağız bölgesinde (cin veya şeytan) deliğı denilen delikler bulunur. Bunlar 6 tane olup, üçerli veya karşılıklıdır.

Çeşitleri:

1. Kaba Zurna
2. Orta Zurna
3. Cura Zurna
4. Zil Zurna.

KAVAL

Dilli kaval, temelde, milli müziğin ana ses sistemi içinde biçimlendirilip geliştirilen, çağdaş müziğin tonsal yapısına uygun en eski, yaygın üflemeli Türk çalgısıdır.

12 ses çeşidinden oluşan, tercihen ağaçlardan ya da madeniden yapıp kullanılan, soprano ve alto tonları içerir

Dilli kaval ve dilsiz kaval olarak adlandırılan iki türü vardır. Dilli kavalın ucunda ses üretimini sağlayan bir düdük bulunur. Dilsiz kaval ise içi boş bir boru olup çalan kişi nefes teknikleriyle istenen sesi çıkarır.

BAĞLAMA

Türk Halk Müziğinde yaygın olarak kullanılan telli bir çalgı türüdür.

Yörelere ve boyutlarına göre değişik isimlerle tanınır. Kopuz, cura, saz, çöğür, dombra, ikitelli, tambura v.b.

Kullanılan tekniğe göre mızrap veya parmaklar ile çalınır. Parmaklarla çalma tekniğine *şelpe* veya *dövme* denir.

Genellikle altta iki çelik ile bir sırma bam, ortada iki çelik ve üstte bir çelik ile bir sırma bam teli olmak üzere toplam 7 tellidir.

DAVUL

Bilinen en eski vurmali çalgılardan biridir. Ahşap, maden ya da pişmiş topraktan silindirik bir gövdeye gerilen deriden oluşur. El ya da sopayla çalınır. Biçimi değişse de dünyanın her yerinde ve her toplumda kullanılan bir çalgıdır.

Türklerin de en eski vurmali çalgılarından biri davuldur. Davul, Türklerin eski dinleri olan Şamanlıkta dinsel törenler sırasında çalınırdı. Şaman din adamları kötü ruhları davul çalarak kovarlardı.

KOLTUK DAVULU

Vurmalı bir Türk Halk çalgısıdır. Koltuk altına alınarak ve ellerle vurularak çalınmaktadır. Normal davula göre daha uzundur. Çapı ise normal davuldan daha küçüktür.

DEF

Yuvarlak bir tahta kasnağın bir veya iki yanına deriden bir örtü geçirilerek yapılan ve parmak vuruşlarıyla çalınan müzik aletidir.

Def, Türk musikisinde bir usul vurma aletidir.

Parmak vuruşlarıyla usul tutulur. Her vuruşta, kasnaktaki ince piringten 8 çift küçük zil tınlar.

DARBUKA

Orta Doğu'da kullanılan vurmali bir çalgıdır. Daha çok oynak ve eğlence amaçlı müziklerde kullanılır. Darbukada Güm ve Tek olarak adlandırılan iki ses vardır: İlk ses, ritmin temelidir ve aletin ortasına vurularak sağlanır. İkinci ses daha çok süsleme ve doğaçlama için kullanılır.

AKORDEON VE GARMON

АМЫРЗАКАН - гармоника (кавказский аккордеон)

AKORDEON:

Bir körüğü harekete geçirmekle yaratılan hava akımının etkilediği serbest metal dillerinin titreşmesiyle ses çıkaran havalı çalgıdır.

Bir ya da iki kılavuz ile bir körükten oluşan akordeonda, serbest metal dillerin titreşmesi, klavyenin tuşlarına basmakla sağlanır.

GARMON:

İskeleti çınar ağacından yapılır. Perde ve klavyeleri plastikten yapılmaktadır. Akordeon'dan farklılığı klavye sayısının fazla olmasıdır.

UD

Tekne (gövde), göğüs (kapak), sap, burguluk ve teller olmak üzere beş esas elemandan meydana gelir.

Ud teknesi; ceviz, maun, erik, kayısı, akça ağaç, kiraz, ithal ağaçlardan magase, vengi, pelesenk gibi birçok ağaçlardan yapılmaktadır

Ud her ne kadar Araplara mal edilmek istenmişse de aslında bir Türk sazıdır. Araplar bizden alıp, gövdesini biraz daha büyütmüşlerdir. Daha sonra Avrupa milletleri alıp tekamül ettirip, lut'u yapmışlardır.

KABAK KEMANE

Türk Halk Müziği'nin telli, yaylı ve deri kapaklı sazlarımızın tek örneğidir. Menşei Orta Asya'ya dayanmaktadır. Kabak kemane, Türkiye'de özellikle Batı Anadolu'da (Ege Bölgesi'nde) yaygın olarak kullanılan bir sazdır.

Gövdesi kabak veya Hindistan cevizi, göğsü deri, iki veya üç telli olan bir halk çalgısıdır. Yörelere ve biçimlerine göre farklılık gösterir; Yay için at kılı kullanılması tercih edilir.

SİPSİ

Üflemeli çalgılar grubundan bir müzik aleti.

Genelde kamıştan yapılan alet, yaklaşık olarak bir kalem büyüklüğündedir. Kabak kemane gibi, Teke yöresi gurbet havası açışlarında sık duyulur. Başlıca Burdur ilinde olmak üzere, Fethiye'den kuzeye doğru Denizli'ye kadarki bölge içerisinde sıkça kullanılan yöresel bir müzik aletidir.

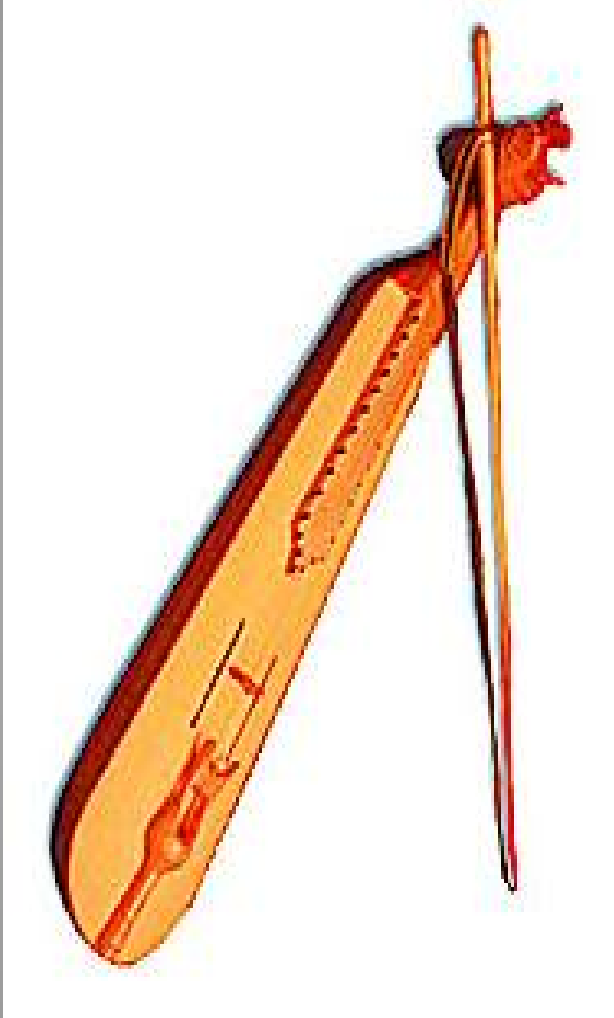
TULUM

Anadolu'nun kuzeydoğusunda Trabzon, Rize, Artvin, Ardahan / Posof, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum illerinde kullanılan nefesli bir halk çalgısının adıdır. Trakya bölgesi, Balkan yarımadası ve İskoçya'da kullanılan gaydadan en önemli farklı pes sesleri kontrol edebilen boruya sahip olmamasıdır.

Tüyleri temizlenmiş çebiç adı verilen oğlak derisinden delik yerleri bağlanıp, gövde bölümü elde edilir, ön ayaklardan birine lülük, arka ayaklarından birine de nav takılarak yapılmaktadır. Geleneksel olarak boynuzdan yapılan navlar günümüzde ahşaptır ve içine yöresine göre zimbon (Trabzon), çimon/çibu (Rize) adı verilen kamıştan yapılan komalı-pentatonik sipsi yerleştirilmektedir. Lülükten dudula adlı ağızlıktan üflenerek şişirilen enstrumanda sıkışan hava nav içinde bulunan zimbona gelir ve birada parmaklar sayesinde istenilen ses elde edilir.

KEMENÇE

Kuzeydoğu Karadeniz bölgesinde yaygın olan ve rebap, keman türü yaylı çalgılarla akraba olduğu sanılan, bir yay yardımıyla çalınan üç telli geleneksel halk çalgısının adı olup, klasik kemençe ile karıştırılmasını önlemek amacıyla Karadeniz kemençesi ya da Laz kemençesi olarak da adlandırılmaktadır.

Kemençenin gövdesi dut, karadut, akçaağaç ardıç, ladin veya erik ağacından tamamen elde oyularak tip ve özelliklerine göre 3-15 gün içerisinde yapılmaktadır.

KEMAN

Yaylı algılar arasında önemli bir yeri olan keman aynı zamanda sesi diğerk çalgılara göre insan sesine en yakın olan çalgıdır.

Gövdesine, yapımına uygun ağacın oyulmasıyla Őekil verilir. Telleri hayvan bağırsağı veya metalden üretilen keman, çene altı ile omuz arasına sıkıŐtırılarak tutulur. Bir elin parmakları saptaki teller üzerindeyken, yayın gövdedeki tellere srtlmesiyle ses çıkar.

Türk müziğinde keman her dönem kullanıla gelmiŐ bir enstrümandır.

KANUN

Kanun, mızrapla çalınan bir tür "zither"dir. Bazı kaynaklara göre büyük Türk bilginlerinden Farabi (80-950) tarafından icat edildiği söylenmektedir. "Kânun", klasik Osmanlı müziğine 16. yüzyıldan önce girmiş olup, ancak bugünkü biçimini 160'larda almıştır. "Kanun" eğik kenarı uzun bir yamuk şeklindedir. Bu şekilde yapılmasının amacı, tellerinin boyunun ayarlanmasındandır. Ayrıca mızraplı çalgılarımızdan en fazla ses yoğunluğuna sahip olan çalgı olarak karşımıza çıkmaktadır.

KLARNET

klarnetstore

Ülkemizin birçok yöresinde halk danslarımıza eşlik eden Klarnet metal veya sert ve dayanıklı ağaçlardan yapılan üflemeli bir halk çalgısıdır.

ANADOLU KÜLTÜR MOZAIĞI
GÖRMÜŞ OLDUĞUNUZ GİBİ DANSTA,
GIYSİDE VE MÜZİKTE DE
ÇEŞİTLİLİĞİNİ VE ZENGİNLİĞİNİ
GÖSTERMEKTEDİR.

DOLAYISIYLA BU ZENGİNLİĞİ
EVRENSEL BOYUTLARA TAŞIMAK
GÖREVİMİZ OLMALI
DÜŞÜNCE SINIRINDAYIM.

DEVLET HALK
DANSLARI
TOPLULUĞUNUN HALK
DANSLARIMIZIN
GELİŞİMİNDEKİ ÖNEMİ

18-23 Eylül 1973 tarihleri arasında Turizm ve Tanıtma Bakanlığının çağrısı üzerine toplanan ilim adamları, ilgili kuruluş yetkilileri ve folklor uzmanları çalışmaları sonunda Türk halk danslarına yüksek bir sanat düzeyi kazandırmak amacıyla, birçok ülkede olduğu gibi yurdumuzda da çoktan beri eksikliği duyulan bir "DEVLET HALK DANSLARI TOPLULUĞU" nun kurulmasını Turizm ve Tanıtma Bakanlığına önermişlerdir.

Bu öneri Bakanlıkça olumlu karşılanmış 3 Haziran 1974 tarihinde, inceleme ve hazırlık çalışmalarını yürütebilmek amacıyla "Halk Dansları Sanat Kurulu" teşkil edilmiş ve Topluluk 17 Mart 1975 tarihinde resmen kurulmuştur.

İlk temsillerini 7-13 Mayıs 1976 tarihleri arasında Ankara Büyük Tiyatro'da veren Topluluk yurt içindeki faaliyetlerinin yanı sıra 55 değişik ülkede 1500 civarında temsil verdi.

Geleneksel Türk kültür ve sanatının doğru bir şekilde tanıtılmasını gaye edinen Topluluk, gerek Türk halk danslarını ve müziğini, gerek giysilerini özüne bağlı kalarak, çağdaş teknik ve imkanlardan da yararlanarak yeni bir sahne düzeni ve anlayışı içinde biçimlendirerek sergilemektedir.

Topluluğun sahne düzenlemelerinde belli bir estetik kaygıya bağlı olarak dansları sahneye uyumlu ve anlamlı olarak yerleştirmek amaçlanmaktadır. Bugüne kadar Topluluğun uygulamalarında geleneksel danslarımızın özünü, biçimsel formlarını bozmadan çağdaş bir yorumla düzenlemeler yapılmıştır. Bu çalışmalar sayesinde geleneksel Türk halk dansları sahne sanatları arasındaki seçkin yerini almıştır.

**TÜRK HALK
DANSLARINDA
SAHNE
DÜZENLEMESİ VE
KOREOGRAFİ**

TÜRK HALK DANSLARINDA KOREOGRAFI

Koreografi, ismi Yunancadan gelir. Adım tasarımcılığı, Adım tasarımı, Dans besteciliğidir. Antik yunan tiyatrosunda koroda bulunan insanların hareketlerini belirleme şeklinde ortaya çıkmıştır. Daha sonra dans esnasında adım ve hareketleri belirleme sekline dönüşmüş ve bu şekilde yaygınlaşmıştır. Bu sözcük, günümüzde, dansın kurgusunu, yapısını, adım düzenini ve bu adımlara bağlı hareket akışını anlatmak için kullanılır. (buna dansın bestesi de denilebilir)

Koreografi; özellikle modern dans ve aynı zamanda bir klasik bale terimidir. Yaşanmamış, olmayan ama olabilecek ve yaşanabilecek bir olayı, duyguyu yaratılacak figürler ve bireysel yaratılan müzikler yani bestelerle sahneye koymaya koreografi; bu işi yapan kişiye de koreograf denir.

Halk danslarında ise yaratım ögesi yoktur, olamaz da. Bu halk danslarının doğasına aykırıdır. Halk dansları hem anlatım, hem de figürler bakımından bellidir. Kısacası koreografi yaratım; koreograf da yaratıcı demektir.

Düşülen hata ise; koreografi teriminin, "sahne düzenlemesi" terimi yerine kullanılmasıdır. Sahne düzenlemesinde yeni, yoktan bir var etme, yaratım yoktur. Dansı ve anlatılan konuyu; daha çarpıcı ve estetik bir güzellikle sahneye koymak amacıyla yapılan çalışma, sahne düzenlemesidir. Daha basit bir anlatımla; sahnede çizgi yapmak koreografi değil, sahne düzenlemesidir.

MUĞLA YÖRESİ

TÜRK HALK DANSLARINDA SAHNELEME

Sahneleme dansların yöresel formlarını, doğal yapısını, sadeliğini bozmadan belli patenler biçimselliğinde sahneye oturtulmasıdır. Oyunların doğal ortamındaki havayı yansıtabilmesi, bunun seyirciye görsel ve ruhsal açıdan ulaştırılabilmesi için sahne tekniklerinin sahnede kullanılmasıyla gerçekleşir. Müzik uyumu açısından benzer ölçü ve üsluptaki dansları ardı ardına sıralayarak, dengenin kurulmasına ve çizgi zenginliğinin göz önünde tutulmasına dikkat edilmelidir. Sahneleme yapılırken dikkat edilmesi gereken kuralları şöyle sıralayabiliriz; özellikle sahnelerin ölçüleri, buna göre dansçı sayıları tespit edilmeli ve sahne tipi dikkate alınarak seyircilerin yerleşim düzenine göre oyunun geleneksel formlarını bozmayacak çizgiler oluşturulmalıdır.

ATATÜRK'ÜN HALK BİLİMİNE VE HALK DANSLARIMIZA BAKIŞI

Atatürk sadece başarılı bir asker, büyük bir devlet adamı değildir. Aynı zamanda bir halk bilimcidir.

"Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür"

"Millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız"

"Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. Musikisiz hayat mevcut olmaz, müzik hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir"

"Efendiler... Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz; hattâ cumhurbaşkanı olabilirsiniz; fakat, sanatçı olamazsınız"

Bu veciz sözleri söyleyen ve konuşmalarında sık sık Millî Kültür terimi kullanan Atatürk elbette ki halk kültürü adamıdır.

Yüce Önder, Türk Halk Kültürünün zenginliğini biliyor ve bu zengin kültürün, yani folklorumuzun derlenmesini, belgelenmesini ve bundan yararlanılmasını istiyordu.

Halk oyunlarımız açısından bu dönemin önemli olaylarından birisi de Atatürk'ün 19 Şubat 1932 yılında kurduğu Halk Evleridir. Çünkü, bu zamana kadar yapılan çalışmalar dağınık bir biçimde idi. Halk evlerinin kurulmasıyla halk oyunlarımızın belli bir disipline altında ve teorik çalışmalara başlandı. Bu çalışmalar bütün illere yayıldı. Her ilde halk oyunları ile ilgili topluluklar kuruldu. Derlemeler yapıldı.

Yüce Önder, Türk Halk Kültürüyle ilgili olarak çeşitli görüşler ifade etmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir;

"Aydınlarımız içinde çok iyi düşünenler vardır. Fakat genel olarak şu hatamız vardır ki, inceleme ve araştırmalarımıza zemin olarak çoğu kez kendi yurdumuzu, kendi tarihimizi, kendi geleneklerimizi, kendi özelliklerimizi ve ihtiyaçlarımızı almalıyız.

Aydınlarımız belki bütün cihanı, bütün diğer milletleri tanır, fakat **kendimizi bilmeyiz!**"

MUSTAFA YILMAZ

ANKARA 2008